

1. Du, jag och miljön

FAKTA

Vår miljö är en av de viktigaste frågorna för framtiden. Det beror mycket på oss själva hur vi kommer att ha det. Alla kan hjälpa till att förbättra miljön på något sätt. Bäst vore det om alla kunde hjälpas åt. Vet du att det finns enkla saker att göra, som man inte alltid tänker på. Speciellt viktigt är att förstå naturens lagar, d v s hur naturen fungerar. Naturen sparar alltid på energi, bygger på många variationer (mångfald) och sluter kretslopp. Tillsammans ger det en energisnål och väl fungerande natur. Vi måste lära oss av naturen för att skapa ett hållbart samhälle.

ÖVNINGAR

Kolla om du och din familj är miljömedvetna.

Komposterar ni hemma?	För det mesta	Ibland	Aldrig
Köper ni miljömärkta varor om sådana finns?	För det mesta	Ibland	Aldrig
Går ni till affären istället för att åka bil?	För det mesta	Ibland	Aldrig
Köper ni refillen om det finns?	För det mesta	Ibland	Aldrig
Lämnar ni tillbaka förbrukade batterier?	För det mesta	Ibland	Aldrig
Lämnar ni tillbaka returburkar och returglas?	För det mesta	Ibland	Aldrig
Ger ni pappersförpackningar till återvinning?	För det mesta	Ibland	Aldrig

Räkna ut ditt poängtal. "För det mesta" ger 3 poäng, "Ibland" 2 poäng och "Aldrig" 1 poäng. Får du över 16 poäng är du mycket miljömedveten. Om du får 11 - 15 poäng är du miljömedveten. Har du under 10 poäng är det dags att tänka mer på miljön.

SUMMA

FÖRDJUPNING

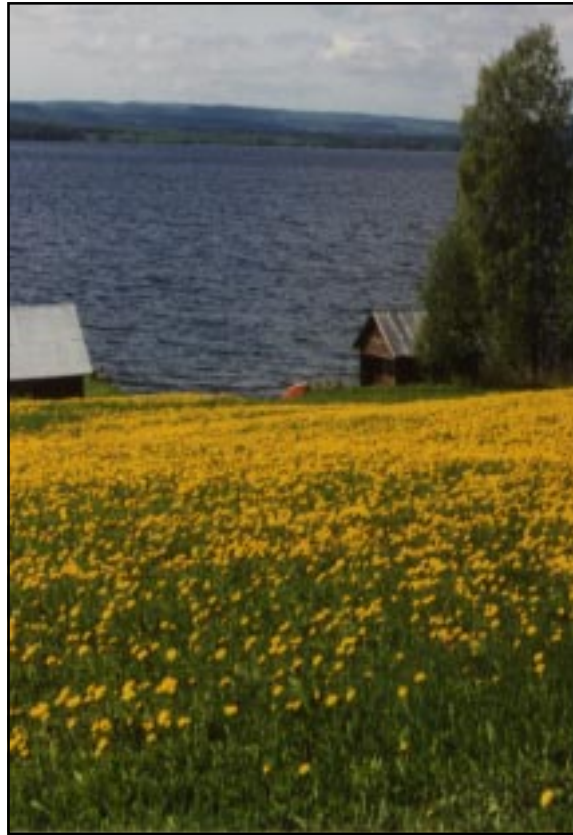
Bli mer miljömedveten!

1. Försök fundera ut tio saker som du och din familj kan göra för att hjälpa till att förbättra miljön, t ex kompostera matavfall, cykla istället för att ta bilen eller släcka lampor som är på i onödan.
2. Försök göra någon/några av de saker du tänkt ut!

2. Miljöproblem

FAKTA

Miljöproblem finns både i naturen och samhället. En del miljöföroreningar märker man på en gång, t ex oljeutsläpp, medan andra upptäcks flera år efter det att skadan har skett, t ex skogsdöd. En del miljöproblem kan också spridas väldigt långt, medan andra bara förflyttas en mindre sträcka. Miljöföroreningar känner inte heller nationsgränser när de fritt sprids i luft och vatten. Därför är det viktigt att politiker m fl arbetar internationellt för att minska föroreningarna. Det gör man också i bl a EU, Nordiska rådet och FN:s miljöorgan UNEP.

ÖVNINGAR

Kan du para ihop problem med orsak? Det kan naturligtvis också finnas andra orsaker.

A. Astma och allergier	___ Buller
B. Tjädern har inga spelplatser	___ Bekämpningsmedel i jordbruket
C. Laxen saknar lekplatser	___ Bilavgaser
D. Människor får ont i huvudet	___ Vattenkraft
E. Soptipparna blir överfyllda	___ Ingen källsortering
F. Det finns gifter i maten	___ Uttunning av ozonskiktet
G. Solstrålarna blir starkare	___ Skogsskövling

FÖRDJUPNING

Svara på följande frågor.

1. Vilka miljöproblem finns i a) skolan och b) stadsdelen eller motsvarande?
2. Vilka av dem är lätta att upptäcka respektive svåra att upptäcka?
3. Diskutera vilka miljöproblem som ni tycker är mest allvarliga i a) skolan, b) stadsdelen eller motsvarande och c) globalt. Motivera dina svar.

3. Rio-konferensen

FAKTA

Sommaren 1992 samlades människor från hela världen i Rio de Janeiro i Brasilien. De skulle delta i en stor miljökonferens som FN anordnade. Den kallas för Rio-konferensen. På engelska kallas den UNCED (United Nations Conference on Environment and Development). Orsaken till konferensen var att miljöförstöringen på jorden hade blivit så stor, att man snabbt måste göra någonting. Målet med konferensen var att stoppa miljöförstöring, fattigdom och orättvisor. Sverige var ett av de länder som arbetade hårt för att mötet skulle bli av.

ÖVNINGAR

Nedan följer några problem och vad de betyder. Kan du para ihop dem?

A. Övergödning	___ Utsläpp i vatten som gör att det växer igen
B. Fattigdom	___ Att man ej återvinner saker
C. Uttunning av ozonskikt	___ Att solens strålar blir starkare för oss
D. Luftföroreningar	___ Antalet djur- och växtarter blir färre
E. Miljögifter	___ Utsläpp till luften
F. Minskad biologisk mångfald	___ Att människor har dåliga levnadsförhållanden
	___ Gifter som förstör miljön

FÖRDJUPNING

Besvara frågorna

1. Vad använder vi el till?
2. Nämn fyra olika sätt att framställa el på.
3. Vilka för- och nackdelar för miljön har de olika sätten?

4. Agenda 21

FAKTA

En sak som man kom fram till i Rio var Agenda 21. Det är en bok, som ska styra ett världsomfattande miljöarbete. Boken är på hela 400 sidor. I boken står en hel del om miljöproblem och varför de finns. Det står också vad man kan göra för att minska problemen. Alla länder som var med vid konferensen har lovat att hjälpas åt. Speciellt viktigt är det att barn och ungdomar, kvinnor, näringslivet, fackföreningar och kommunerna medverkar ordentligt. Arbetet ska bland annat finnas i varje kommun, så kallat lokalt Agenda 21-arbete.

ÖVNINGAR

Här ser du ett antal ord på engelska. Vet du vad de betyder?

Environmental problem
Smog
Global
Preservation
Recycled paper
Pollution

Nuclear waste
Dead forest
Ozone layer
Rainforest
Biological diversity
Circulation

FÖRDJUPNING

Framtiden

1. Rita en bild av hur du tror jorden kan se ut om 50 år, om inget görs åt miljöproblemen. Orden du översatt ovan kanske ger dig lite hjälp.
2. Beskriv bilden.
3. Rita din önskebild av jorden i stället.
4. Beskriv den bilden också.

I Agenda 21 finns ett helt kapitel om barns och ungdomars roll i miljöarbetet. I kapitlet understryks den stora betydelsen av deras insatser och att vuxna måste lyssna till unga.

5. Kretsloppsanpassning

FAKTA

För att minska resursslöseriet bör allt vi använder gå i kretslopp. Detta utgör grunden i Agenda 21. I dokumentet står det att man i första hand ska återanvända varor, t ex så kan man använda det gamla skrivbordet i garaget för verktyg, när man köper ett nytt. Det som inte går att återanvända längre ska återvinnas. Det innebär att man gör något nytt av materialet. Varför inte göra hyllor av skrivbordsskivan då resten har gjort sitt i garaget. I absolut sista hand ska man slänga sakerna. Avfallet måste då alltid tas omhand på ett miljövänligt sätt.

ÖVNINGAR

Kretsloppsanpassa din skola 1

För att kunna kretsloppsanpassa skolan måste man först kartlägga vilka möjligheter det finns att förbättra situationen. Det kan man bland annat göra genom att kontrollera de varor som skolan köper och har, t ex papper, böcker, pennor m m. Dela gärna upp er i grupper där varje grupp kontrollerar en varugrupp och besvara sedan följande frågor:

1. Finns miljömärken på varorna?
2. Kommer varorna i onödiga förpackningar?
3. Återanvänds och återvinns varorna på ett rimligt sätt alternativt tas avfallet omhand på ett bra sätt?

Ge exempel på saker man kan göra för miljön utifrån svaren i frågorna 1 - 3.

FÖRDJUPNING

Kretsloppsanpassa din skola 2

För att kunna miljöanpassa skolan måste man också se till el-, värme- och vattenförbrukning.

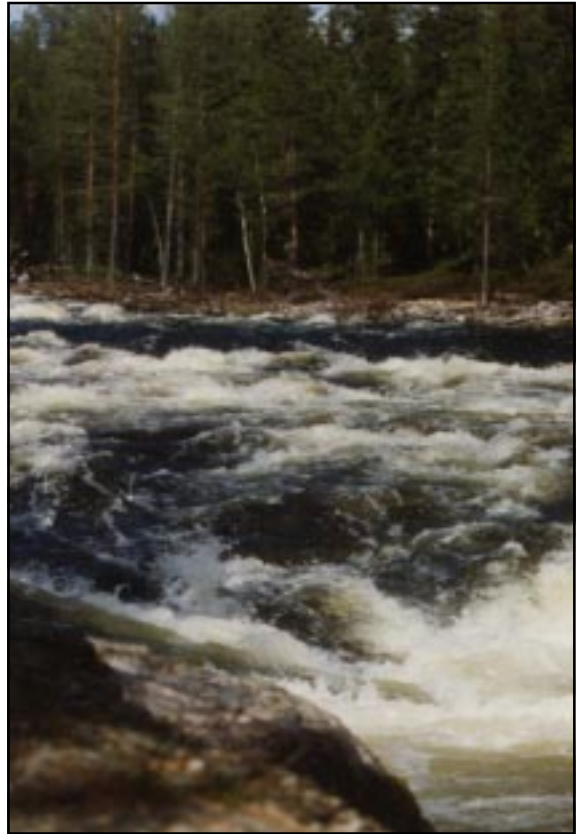
1. Hur mycket el, värme och vatten förbrukar skolan varje månad eller år?
2. Mät och gör upp tabeller eller diagram som visar vad elen, värmen och vattnet går till.

Ge exempel på saker man kan göra för miljön utifrån svaren i frågorna 1 - 3.

6. Ren luft och fin natur

FAKTA

Ett miljöproblem - som det har varit stor debatt om - är växthuseffekten, som uppstår när vi släpper ut för mycket koldioxid. Den kallas så, eftersom det kommer att bli varmare och varmare på jorden. Koldioxid (CO₂) bildas t ex när man kör olika fordon och när man eldar kol och olja för att göra el. Ett annat stort problem som beaktas i Agenda 21 är minskningen av den biologiska mångfalden, d v s att antalet växter och djur blir färre. I värsta fall kan vissa arter bli utrotade. Detta kan ske när man skövlar skogar eller bygger vägar. Även i bebyggelse är mångfald viktig.

ÖVNINGAR

Utmärkelsen "miljöskola" och Skol-Agenda 21.

För att en skola ska få utmärkelsen "miljöskola" måste man ha gjort en handlingsplan och genomfört det som står i den enligt Skolverkets riktlinjer. Att göra en handlingsplan - t ex en Skol-Agenda 21 - för att få utmärkelsen "miljöskola" är också ett utmärkt sätt att arbeta med Agenda 21 på skolan. För att kunna göra en handlingsplan måste man först kartlägga vilka miljöproblem skolan medverkar till. Kanske använder man inte miljömärkt papper. Hur återvinns saker? Därefter är det dags att tänka ut hur man vill ha det i stället och sätta upp olika mål för att komma dit. Sedan är det viktigt att man tillsammans - elever, skolpersonal och föräldrar - verkligen genomför olika saker för att nå målen.

1. Ge exempel på miljöproblem som ni funnit skapas i skolan (se gärna förra sidan).
2. Vilka åtgärder behövs för respektive problem?
3. Vilka mål kan man sätta upp?

FÖRDJUPNING

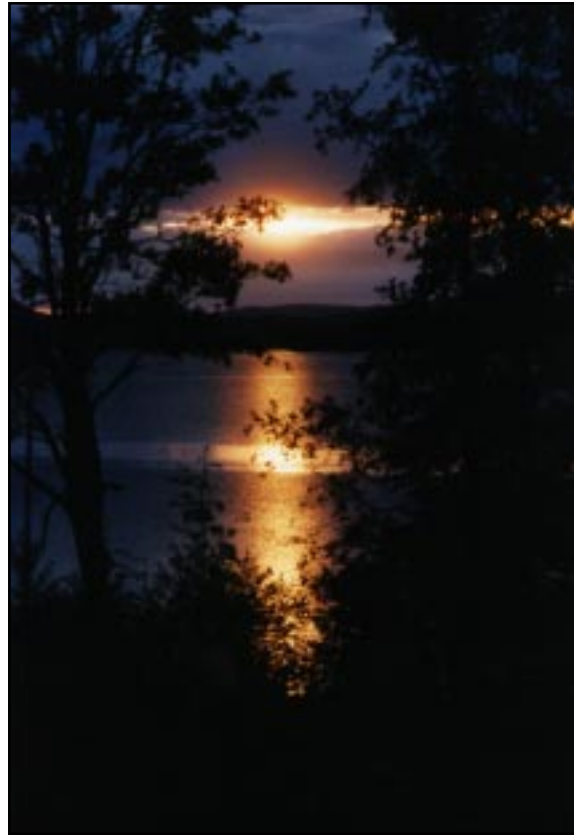
Ren luft och biologisk mångfald

1. Ge exempel på olika sätt som skolan medverkar till att producera luftföroreningar och minska den biologiska mångfalden.
2. Ge exempel på åtgärder som skulle kunna göras för att förbättra förhållandena.
3. Ge exempel på mål man skulle kunna ha i en handlingsplan för att minska problemen.

7. Internationellt samarbete

FAKTA

För att lyckas minska miljöproblem och andra problem måste flera länder hjälpas åt. En anledning till detta är att föroreningar såsom försurande ämnen inte stannar vid nationsgränserna. En annan är att vi i den rika delen av världen medverkar till att fattigdomen kvarstår i u-världen. Ett exempel är svenska företag som säljer varor gjorda av barn. Vet du förresten att det finns ett märke - rättvisemärket - för varor som är tillverkade på ett bra sätt? I Sverige arbetar vi med miljöproblem och fattigdom i bland annat FN och EU. Samarbetet kan också ske i form av direkt svenskt bistånd.

ÖVNINGAR

Tänk och ta ställning

Internationellt samarbete är viktigt, eftersom de rika länderna måste hjälpa de fattiga. Det är ju delvis så att vi i i-världen byggt upp våra liv och vårt välbefinnande på att köpa naturresurser till låga priser från u-länder. Vi köper också ofta varor gjorda av människor som inte har det lika bra som oss och därför inte begär så mycket i lön. Det blir ju billigare då. Vi bidrar alltså både till att skapa miljöproblem i u-länder samt till dåliga förhållanden som fattigdom och andra orättvisor.

Diskutera vad du tycker är rimligt: Skulle du kunna tänka dig att köpa en svensk freestyle (med exakt samma kvalitet) för 1000 kr i stället för en gjord i ett u-land för 390 kr? Om du bara har 400 kr, hur skulle du göra?

FÖRDUJUPNING

Internationellt samarbete

1. Ge exempel på hur din skola och närmiljö påverkas och påverkas av förhållanden utanför Sverige, t ex påverkas genom att man köper internationellt producerade varor och påverkas av försurande ämnen från Europa.
2. Ge exempel på vad man kan göra för att förbättra för de i fattiga länder.
3. Ge exempel på mål och åtgärder ni skulle kunna ha i er handlingsplan på detta område.

FAKTA

Agenda 21 tar i hög grad upp hur vi mår och har det. Man menar att om vi inte mår bra, så kommer vi inte heller att ta hand om naturen på ett bra sätt. Och tvärtom, om vi inte tar hand om naturen, så kommer vi varken att få det bra eller må bra. Det hör ihop. Om man arbetar med miljöproblem är det därför viktigt att man också tittar på andra problem som mobbning, jämställdhet, stress, rasism, droger, matvanor, våld m m. Målet är ju att alla människor, växter och djur ska må bra här på jorden.

8. Agenda 21, hur vi mår och hur vi har det

ÖVNINGAR

Besvara frågorna

1. Vad är jämställdhet?

2. Tycker du det samhälle vi lever i är jämställt? Motivera.

FÖRDJUPNING

Hur vi mår - en viktig del av "miljöskolan"

1. Vad tycker du man kan göra för att alla ska må bättre i skolan, t ex rörande inomhusmiljö, rättvisa, mobbning, våld, jämställdhet, stress, droger, rasism m m? (Dela gärna upp klassen i grupper så att det inte blir så mycket för var och en.)
2. Sammanställ allas förslag i en lång lista. Använd sedan denna när ni ska göra skolans handlingsplan.

9. Motivation att förändra

FAKTA

För att man ska kunna minska olika problem är det viktigt att alla är motiverade. Det gäller att alla ställer upp och känner att det är viktigt att förändra det man har kommit överens om. Är det så att alltför få är beredda att ställa upp, så brukar nästan alla initiativ "rinna ut i sanden". En förutsättning för att en människa ska känna sig motiverad är att man förstår nyttan med att göra på ett visst sätt. En annan förutsättning är att man känner att den insats man gör är värdefull. Det är dessutom viktigt att man genomför förändringar på ett sätt som känns bra.

ÖVNINGAR

Lös uppgifterna

1. Ge exempel på vad som gör att människor blir motiverade att göra olika saker.

2. Vad gör att just du blir motiverad till att förändra någonting? _____

3. Vad gör att du blir mer motiverad att förbättra för växter, djur och människor?

FÖRDJUPNING

Elitidrottare och motivation

1. Vad tror du gör en idrottare motiverad att prestera goda resultat?
2. Varför tror du vissa idrottare lyckas bra, medan andra inte når lika långt?
3. Har du något att lära av idrottare som har lyckats bra?
4. Är det någon skillnad mellan idrottare och andra som lyckas prestera goda resultat?

10. Goda förutsättningar

FAKTA

För att man ska kunna minska olika problem är det dessutom viktigt att det finns goda förutsättningar. Ibland är det ju så att hur mycket man än vill förändra en sak, så går det helt enkelt inte. Det har vi alla märkt många gånger. Sådana gånger kan det kännas bättre om man går ihop så många som möjligt och åtminstone säger vad man tycker. Förr eller senare kanske det blir möjligt att göra det som förut var omöjligt. Man kan också försöka påverka de som bestämmer genom att skriva brev eller insändare i lokaltidningen. Detta är något som kan vara en viktig del av Skol-Agenda 21-planen.

ÖVNINGAR

Lös uppgifterna

1. Ge exempel på vad du kan göra, om du inte själv kan minska ett problem.

2. Ge exempel på saker ni skulle vilja förbättra i skolan, men helt enkelt inte kan.

FÖRDJUPNING

Skriv insändare eller brev till politiker

1. Skriv en insändare till en lokaltidning eller ett brev till en politiker på 100 - 150 ord om något du tycker är viktigt att förbättra.
2. Tänk dig att insändaren blir publicerad eller att brevet kommer till en politiker. Vad tror du händer? Varför/Varför inte?
3. Vad kan ni göra för att få fler vuxna människor att lyssna på er?